

GAN

ALUF

BET

GIMMEL

DALET

HEE

WAW



HET RAADSEL VAN BAROECH

BERACHOTBOEK DEEL 1

© JELED-NIK Afdeling Onderwijs

Tekst: Henny van het Hoofd
Tekeningen: Marchien Mayer



Dit werkboek is onderdeel van het landelijke NIK-JELED leerplan voor kinderen van 4 tot en met 12 jaar.

Voor meer informatie: www.jeled.net of henny@nik.nl

J.E.L.E.D. - Jewish European Learning Experience Dot.net

HET RAADSEL VAN BAROECH

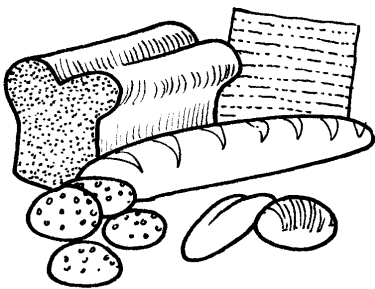
Er was eens een jongetje, dat Baroech heette. Hij kwam net terug van het schoolzwemmen. Dan lust je meestal wel een boterham. Maar uitgerekend vandaag was hij zijn brood vergeten. Arme Baroech....

Op het schoolplein zag hij zijn zusje Bracha lopen. En wat had ze in haar hand? Een lekkere verse krentenbol! "Mag ik misschien een hapje van je krentenbol?" vroeg Baroech. En omdat Bracha toevallig een heel lief zusje was deelde ze haar krentenbol doormidden. Mmmm, wat was dat lekker! Baroech voelde zich meteen een stuk beter.



"Dankjewel voor die lekkere krentenbol" zei hij. "Ach", zei Bracha, "eigenlijk moet je daar mama voor bedanken. Daar heb ik hem van gekregen".

Toen Baroech thuiskwam uit school, vertelde hij zijn moeder over de krentenbol. "Tja" zei zijn moeder. "Ik heb er eigenlijk ook niet zoveel aan gedaan. Ik heb gewoon een paar krentenbollen in de winkel gekocht". "Dan ga ik de mensen van de winkel bedanken" zei Baroech. En weg was hij. In de winkel was het heel druk. Iedereen wilde brood kopen. Een mevrouw was bezig om allemaal broden op een groot rek te leggen.



"Dank u wel dat u van dat lekkere brood maakt" zei Baroech. "Vooral voor de krentenbollen". De mevrouw dacht even na. "Daar moet je de bakker ook voor bedanken" zei ze. "Ik bak geen brood, ik verkoop het alleen maar".

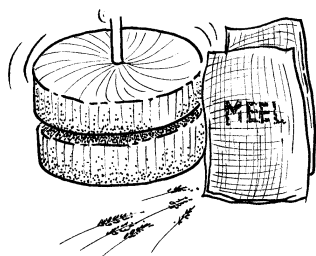
En daarom ging Baroech naar de bakkerij. Daar waren ze net bezig om de broden uit de oven te halen. Mmmm, wat rook dat lekker!

"Ik wilde u bedanken omdat u er voor zorgt dat ik altijd van dat lekkere brood en krentenbollen kan eten" zei Baroech. "Eigenlijk heb ik er nooit zo over nagedacht, maar zonder u was ik vast al doodgegaan van de honger". "Fijn dat je mijn brood zo lekker vindt" lachte de bakker.



"Maar het is niet helemaal waar wat je zegt. Als ik niet van dat goede meel zou hebben, dan kon ik ook geen brood bakken. Ik vind dat je de molenaar eigenlijk ook wel mag bedanken".

"Pffttt, wat moet je veel mensen bedanken voor één zo'n krentenbolletje," dacht Baroech. "Bracha, mama, de winkel, de bakker en nu weer de molenaar. Nooit geweten dat er zoveel voor nodig is. Eerst maar even die molenaar bedanken, dan heb ik volgens mij echt iedereen gehad.



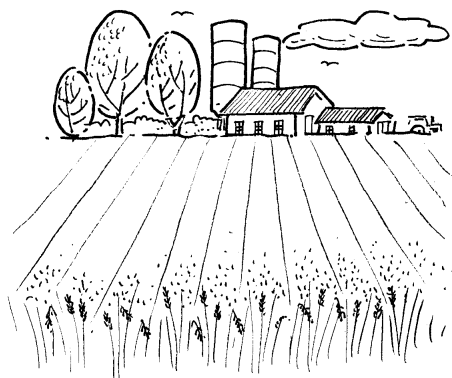
Vlug liep hij naar de molen toe. De molenaar gooide er net een zak graan in. "Dank u wel voor dat lekkere brood" zei Baroech. "Brood?" vroeg de molenaar. Hij krabde eens achter zijn oor. "Ik maal alleen maar meel. Als de boer mij geen graan geeft, kan ik dat niet doen. Ik denk dat je de boer moet bedanken".

Baroech liep naar buiten. Aan de kant van de weg ging hij zitten. Hij voelde zich een beetje moe worden. "Nu heb ik al zoveel mensen bedankt, maar nog steeds heb ik niet iedereen gehad" dacht hij.

Hij ging naar de boer toe. Die was net bezig met zaaien. "Dank u wel dat u ervoor zorgt dat ik altijd van dat lekkere brood kan eten" zei Baroech.

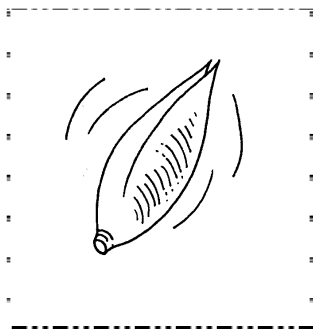
De boer kwam naast hem zitten. Hij pakte een paar van de tarwekorrels die hij voor het zaaien gebruikte. "Kijk" zei hij. "Ik stop zo'n korrel, dat is eigenlijk een zaadje, in de aarde. Er valt regen op het land, en daarna schijnt de zon. Precies genoeg. Daardoor gaat dat zaadje in de aarde groeien, en wordt het een tarwe-aar, met heel veel nieuwe korrels. Als er geen plantje uit het zaadje groeit, krijg je geen tarwe-aar en dus ook geen meel".

"Maar nu weet ik helemaal niet meer wie ik daarvoor moet bedanken" zuchtte Baroech.....



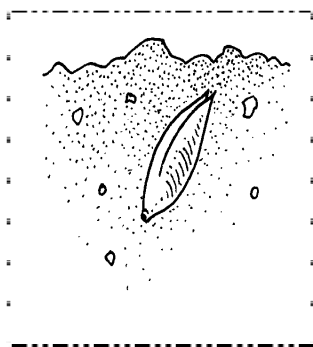
Baroech weet nog steeds niet zeker, of hij nu echt iedereen bedankt heeft die ervoor zorgde dat hij een lekkere krentenbol kon eten.

☺ *Kijk naar de plaatjes en beantwoord de vragen:*

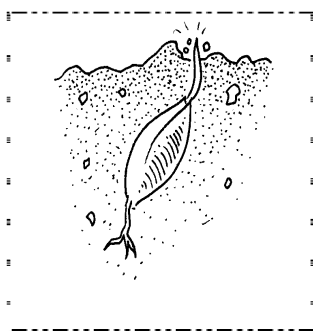


Hier zie je een tarwe-korrel.

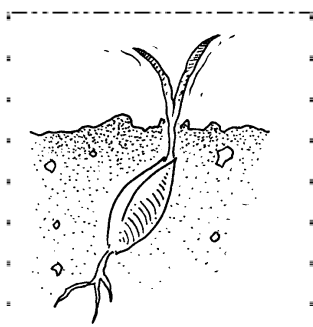
Wie stopt de korrel in de aarde?



Dit is dezelfde korrel, maar nu onder de grond. Wie zorgt er voor dat het zaadje gaat ontkiemen (= wortels en blaadjes krijgt)? _____

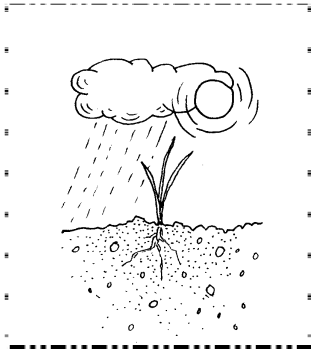


De korrel is nu aan het ontkiemen. Wie zorgt er voor dat de grond lekker los is, zodat hij goed kan groeien?

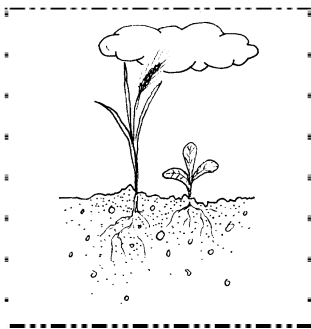


Uit het zaadje komt een plantje.

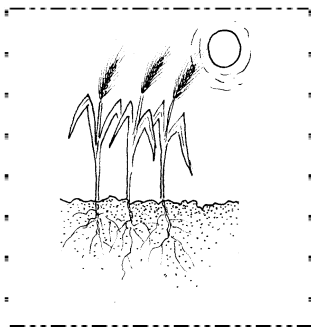
Wie zorgt er voor dat het groeit?



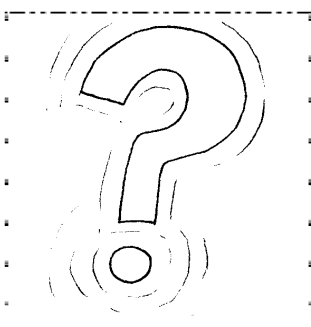
Het plantje is al veel groter geworden.
Wie zorgt er voor dat het genoeg zon
en regen krijgt om nog meer te
kunnen groeien? _____



Naast de plant groeit onkruid. Wie
haalt het weg, zodat onze plant
genoeg ruimte heeft voor zijn wortels?



Het plantje is een prachtige koren-aar
geworden, vol met tarwekorrels.
Wie gaat de aren oogsten?



Wie zorgen er samen voor dat er
steeds maar weer nieuwe tarwekorrels
komen?
_____ en _____

VAN ZAADJE TOT PLANTJE...

- ☺ *Neem de zaadjes die je op joodse les hebt gekregen mee naar huis en zaai ze. Vergeet niet om ze af en toe een beetje water te geven!*
Teken iedere dag wat je ziet.

maandag

dinsdag

woensdag

donderdag

vrijdag

zondag

Voordat je iets eet bedank je **ה'** daarvoor. Je zegt dan een **בְּרָכָה** (*beracha*). Dat is een kort Hebreeuws zinnetje. Een *beracha* begint heel vaak met deze woorden:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם - *Baroech Atta Adonaj Elloheenoe mèlech ha-olam*

Dat betekent ongeveer: Dank u wel, Adonaj onze God, koning van de wereld. Daarna volgen nog meer woorden, die te maken hebben met waarom je de *beracha* zegt. Die woorden zijn steeds anders, want er zijn verschillende **בְּרָכוֹת** *bracho* (dat is het meervoud van *beracha*).

Hier zie je drie soorten *berachot*:

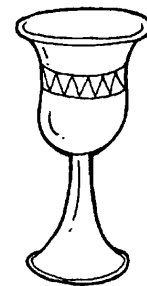
1. Sommige *berachot* zeg je wanneer je een **מִצְוָה** (*mitswa*) **doet**, bijvoorbeeld de Chanoeka-lichtjes aansteken.

*Weet jij een nog ander voorbeeld wanneer je een beracha zegt voordat je iets **doet**?*



2. Andere *berachot* zeg je voordat je iets **eet** of **drinkt**, bijvoorbeeld wijn of druivensap.

*Weet jij een nog ander voorbeeld wanneer je een Beracha zegt voordat je iets **eet** of **drinkt**?*



3. Weer andere *berachot* zeg je als je iets bijzonders **ziet**, bijvoorbeeld een boom die mooi in bloei staat.

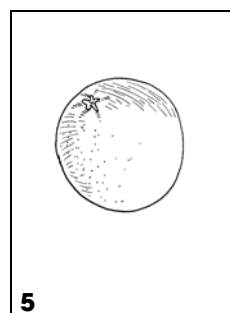
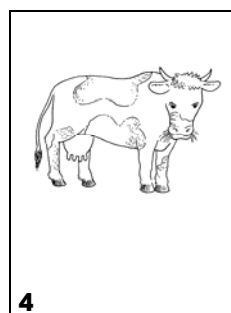
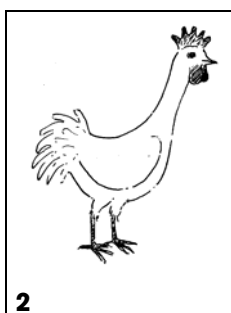
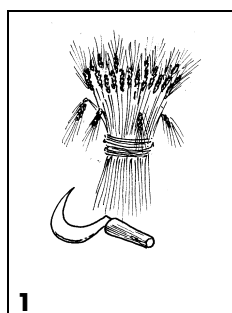
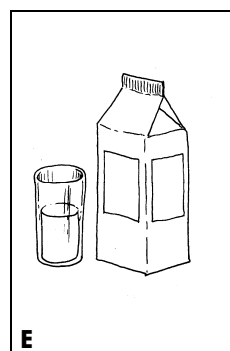
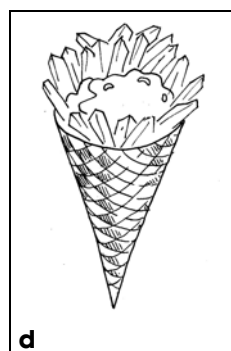
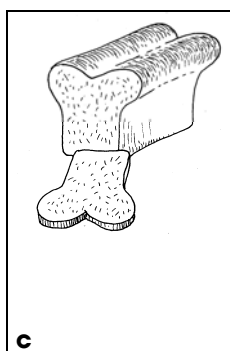
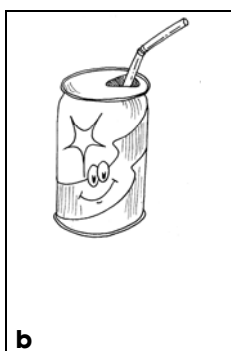
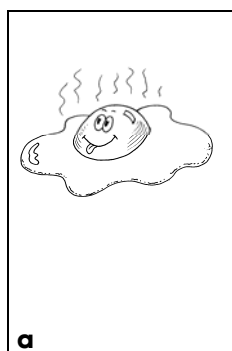
*Weet jij een nog ander voorbeeld wanneer je een beracha die je zegt als je iets bijzonders **ziet**?*



In dit werkboek ga je leren over berachot die je zegt voordat je iets eet of drinkt. Omdat er verschillende ברכות zijn voor eten en drinken, is het belangrijk om te weten waar iets vandaan komt. Dat kun je lang niet altijd meteen zien!

☺ *Begin bij een plaatje met een letter. Zoek daarna het plaatje met een cijfer dat er bij hoort. Vul in:*

- a** hoort bij plaatje nummer _____
- b** hoort bij plaatje nummer _____
- c** hoort bij plaatje nummer _____
- d** hoort bij plaatje nummer _____
- e** hoort bij plaatje nummer _____



Je hebt al geleerd dat de meeste berachot met dezelfde woorden beginnen.
Het einde is steeds een beetje anders: dat vertelt hoe iets gegroeid is.

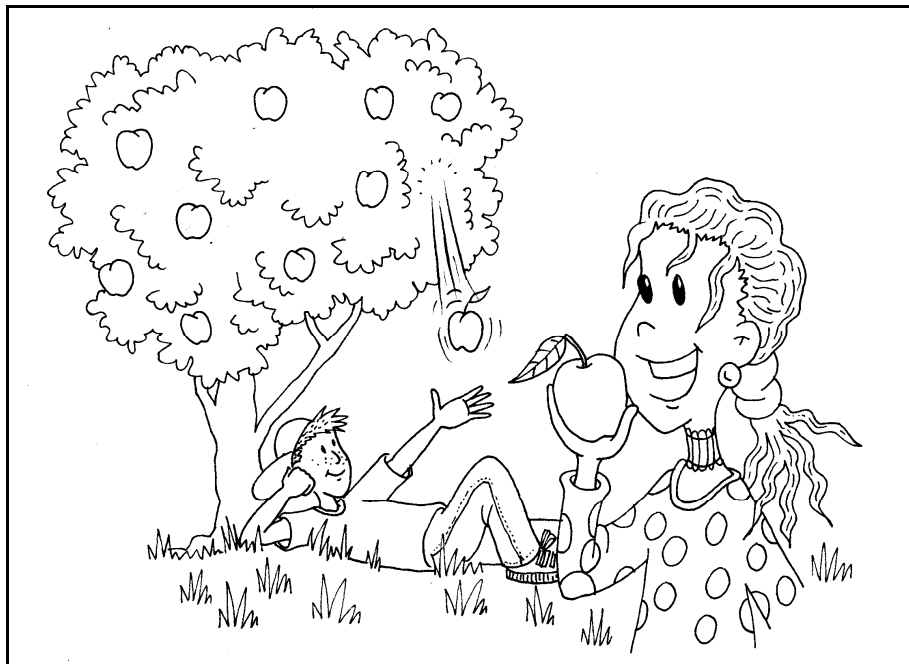
Hier zie je een beracha.

Voordat je iets eet dat van een **boom** komt, zeg je:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא פְּרֵי הָעֵץ

Baroech Atta Adonaj, Elloheenoe mèlech ha-olam, boree prie ha-eets

*Dank U wel Eeuwige onze God, Koning van de Wereld,
die de vruchten die aan de bomen groeien gemaakt heeft*



בּוֹרֵא פְּרֵי הָעֵץ

☺ Noem vier vruchten die aan een boom groeien:

1. sinaasappel

3. _____

2. _____

4. _____

Soms groeien vruchten niet aan een boom, maar aan een plant. Bijvoorbeeld aardbeien, of een meloen. De meeste soorten groenten zitten ook aan planten, zoals radijsjes en courgettes. Sommige groenten zijn zelf een plant, bijvoorbeeld broccoli of spinazie.

Voordat je iets eet dat een plant is of aan een **plant** groeit zeg je deze בְּרָכָה

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא פְּרֵי הָאֲדָמָה

Baroech Atta Adonaj, Eelloheenoe mèlech ha-olam, boree prie ha-adama

*Dank U wel, Eeuwige onze God, Koning van de wereld,
die de vruchten die in de aarde groeien gemaakt heeft*



בּוֹרֵא פְּרֵי הָאֲדָמָה

☺ Geef vier voorbeelden van groenten of vruchten die aan planten groeien:

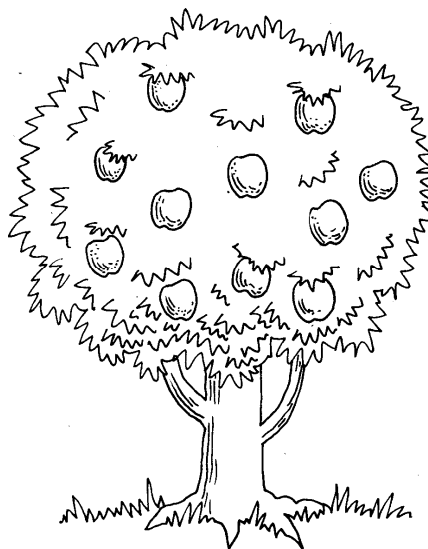
1. komkommer

3. _____

2. _____

4. _____

☺ Zoek de weg van de boom naar de goede beracha:



בּוֹרֵא פְּרֵי הָעֵץ

Boree prie ha-eets

בּוֹרֵא פְּרֵי הָאָדָמָה

Boree prie ha-adama

☺ Vul het goede antwoord in. Kies uit deze twee ברכות

בּוֹרֵא פְּרֵי הָעֵץ

boree prie ha-eets

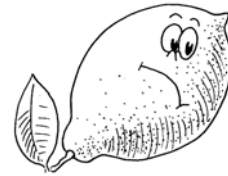
בּוֹרֵא פְּרֵי הָאֲדָמָה

Boree prie ha-adama

Als je iets eet dat aan een **plant** groeit, dan zeg je

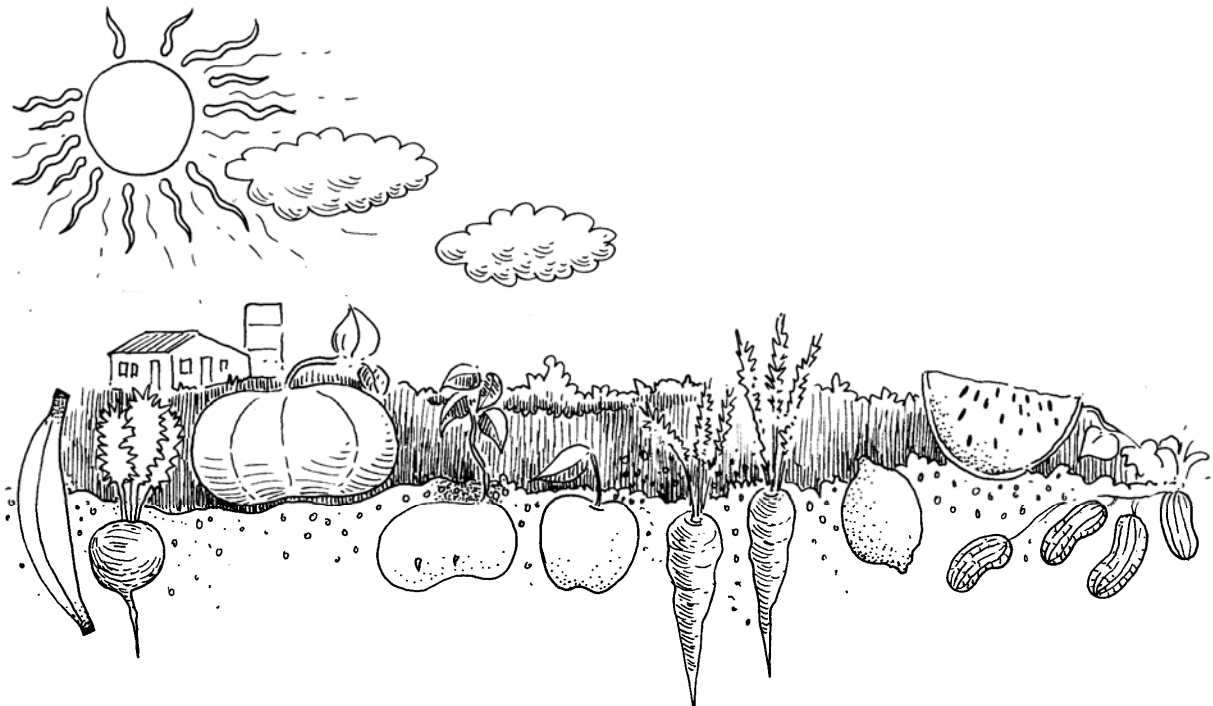


En als je een vrucht eet die aan een **boom** groeit zeg je



☺ Laat je niet foppen en kleur alleen de groenten en vruchten waarvan de beracha is:

boree prie ha-adama



☺ Noem twee verschillen tussen een **BOOM** en een **PLANT**:

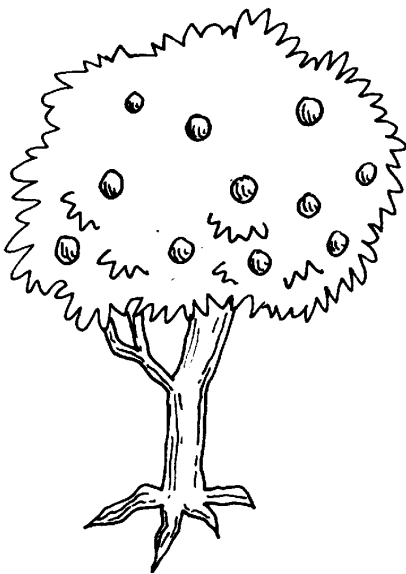
- 1) Een boom is _____ en een plant is _____.
- 2) Een boom heeft _____ en een plant heeft _____

Let op !

Soms groeit iets aan een boom, maar de beracha is: **boree prie ha-adama**.

Of omgekeerd: iets groeit aan een plant, en toch zeg je: **boree prie ha-eets**.

Hoe kan dat?



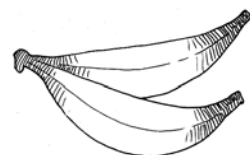
In de Halacha, de joodse wet, leren we nog een ander verschil tussen bomen en planten.

Een boom groeit, en krijgt vruchten. Het volgend jaar krijgt hij weer vruchten. Het is nog steeds dezelfde boom, alleen is hij een beetje gegroeid.

Een plant krijgt vruchten, en gaat daarna dood. Het volgende jaar groeit er weer een nieuwe plant.

Soms lijkt het alsof een plant een boom is, bijvoorbeeld een bananenpalm. Hij is heel hoog, en heeft een dikke stam. Toch groeit een bananenpalm weer ieder jaar opnieuw.

Welke beracha zeg je dus voordat je een **banaan** eet:



Heb je wel eens een avocado-pit worteltjes laten krijgen? Als je de pit daarna in de aarde stopt krijg je een plant met mooie grote bladeren.

De meeste soorten avocado's zijn zo gekweekt dat ze laag blijven, dan kunnen ze gemakkelijker worden geplukt. Daardoor lijkt het alsof een **avocado** aan een plant groeit. Maar let op: een avocado-plant groeit ieder jaar verder. Hij gaat niet dood. Het is dus geen plant, maar een boom.

De בְּרָכָה voor een avocado is daarom:

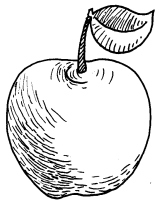
בּוֹרֵא פְּרֵי הָעֵץ / BOREE PRIE HA-EETS

Druiven, aalbessen, bramen, bosbessen en frambozen groeien aan struiken, die ieder jaar groter worden en ieder jaar opnieuw vruchten krijgen.

- ☺ Welke beracha hoort volgens jou bij **druiven**?
Kleur het rondje dat voor het goede antwoord staat:

- ☐ בּוֹרֵא פְּרֵי הָאָדָמָה (boree prie ha-adama)
- ☐ בּוֹרֵא פְּרֵי הָעֵץ (boree prie ha-eets)





VRUCHTENRAADSELS



Probeer of je deze raadsels op kunt lossen.

Schrijf of teken het antwoord naast het raadsel.

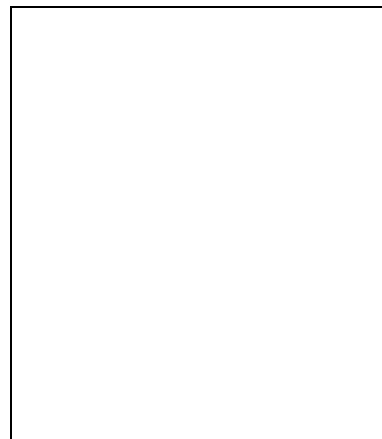
- 1) Ik ben lang en heb een gele schil, die je heel makkelijk kunt pellen. Van binnen ben ik wit, zacht en zoet. Ik groei aan een hoge palm, maar toch zeg je **BOREE PRIE HA-ADAMA**. Wat ben ik?

- 2) Ik groei aan een boom die mooie roze of witte bloesem heeft. Deze bomen groeien niet in Nederland, maar wel in Israël. Ik ben een noot. Van buiten ben ik hard en lichtbruin, en van binnen wit. Ik zit in de charoset voor Pesach, maar je eet me ook op Toe Bisjvat! Mijn beracha is **BOREE PRIE HA-EETS**. Wat ben ik?

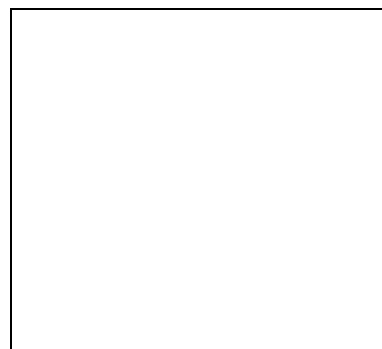
- 3) Mijn schil is zo hard dat je een hamer nodig hebt om me open te krijgen. Van buiten ben ik bruin en er zitten haren op mijn schil. In mijn buik zit melk, die geen 'melkkost' is! Ik groei aan een palm, en mijn beracha is **BOREE PRIE HA-EETS**. Wat ben ik?

- 4) Ik ben rond en heb een stevige rode schil, met soms een beetje bruin of geel. Van binnen zit ik vol roze pitjes die je kunt eten.

Maar het meest bijzondere is het kroontje op mijn hoofd! Ik groei niet in Nederland, maar wel in Israël. Veel mensen eten me de tweede dag van Rosj Hasjana. Mijn beracha is **BOREE PRIE HA-EETS**. Wat ben ik?



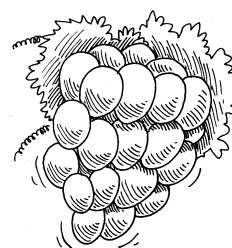
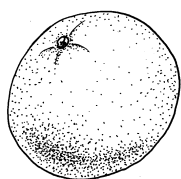
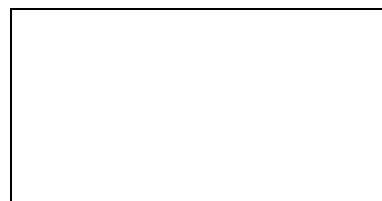
- 5) Ik ben groot, dik en groen van buiten. Van binnen ben ik roze. Meestal heb ik pitjes, die zijn wit of donkerbruin. Ik groei aan een plant, maar ben zo zwaar dat ik niet aan een tak hang maar op de grond lig. Mijn beracha is **BOREE PRIE HA-ADAMA**. Wat ben ik?



- 6) Ik ben de duurste vrucht die er bestaat. Je kunt me niet in de supermarkt of bij de groentenman kopen. Ik heb een gele schil die erg lekker ruikt. Je hebt me nodig als het Soekot is. Mijn berachais **BOREE PRIE HA-EETS**. Wat ben ik?



- 7) Ik ben roze en heb een staart! (maar toch kan ik niet knorren....). Ik hoor op de Sederschotel, en mijn beracha is **BOREE PRIE HA-ADAMA** Weet jij wat ik ben?





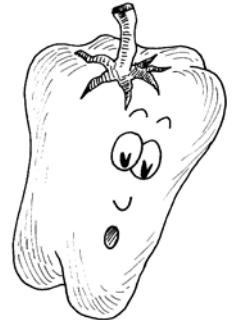
Maak zelf twee vruchtenraadsels. Vertel eerst iets over de vrucht, en zet er de goede beracha bij.

Kijk of de andere kinderen je raadsels op kunnen lossen.

Mijn eerste raadsel

Mijn tweede raadsel

☺ Vul de goede beracha in bij deze vruchten en groenter
הָעֵץ (ha-eets) of הָאָדָמָה (ha-adama)



Peer

Meloen

Kokosnoot

Avocado

Courgette

Aardbei

Framboos

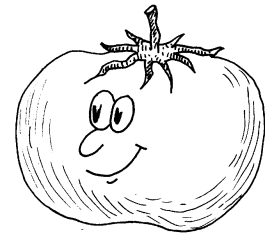
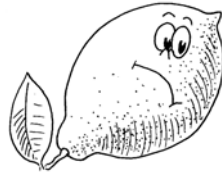
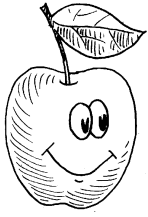
Banaan

Mango

Bloemkool

Komkommer

Kers

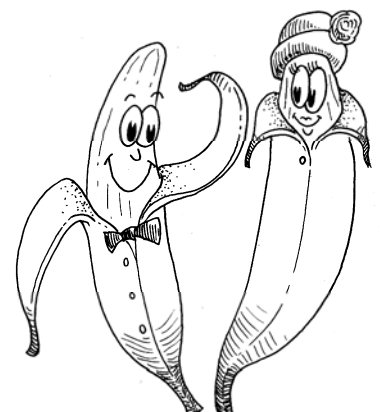


☺ In deze puzzel zijn 22 vruchten verstopt. Kun jij ze allemaal vinden?

V	I	J	G	A	A	L	B	E	F	R	O	S
P	E	R	Z	I	K	K	I	W	I	R	E	
R	A	A	P	P	R	U	I	M	E	K	B	
M	A	N	D	A	R	I	J	N	K	N	A	S
A	A	A	M	D	M	E	L	O	E	N	O	
A	R	A	J	A	F	F	L	K	O	A	B	
R	D	T	A	R	E	E	P	O	R	N	B	
B	B	A	N	A	D	O	O	S	T	A	A	
L	E	P	P	A	S	A	A	N	I	S	N	
I	I	P	D	M	A	N	G	O	C	I	A	
M	O	E	A	B	R	I	K	O	O	S	A	
O	L	L	E	P	P	A	A	T	O	E	N	

Zoek deze vruchten

aardbei	braam	kiwi	perzik
abrikoos	citroen	kokosnoot	pruim
ananas	dadel	mandarijn	sinaasappel
appel	druif	mango	vijg
banaan	granaatappel	meloen	
bosbes	kers	peer	



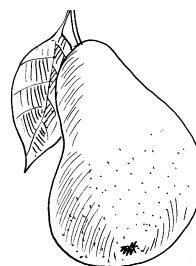
Je hebt nu twee berachot geleerd. Hier zie je ze:

1 בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא פְּרֵי הָעֵץ

Baroech Atta Adonaj, Elloheenoë Mèlech Ha-olam,

BOREE PRIE HA-EETS

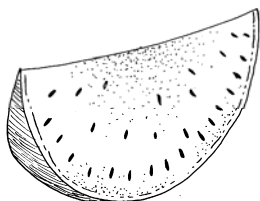
Wanneer zeggen we deze beracha ?



2 בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא פְּרֵי הָאֲדָמָה

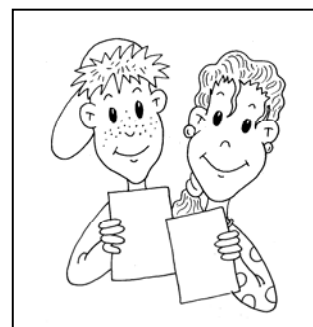
Baroech Atta Adonaj, Elloheenoë Mèlech Ha-olam,

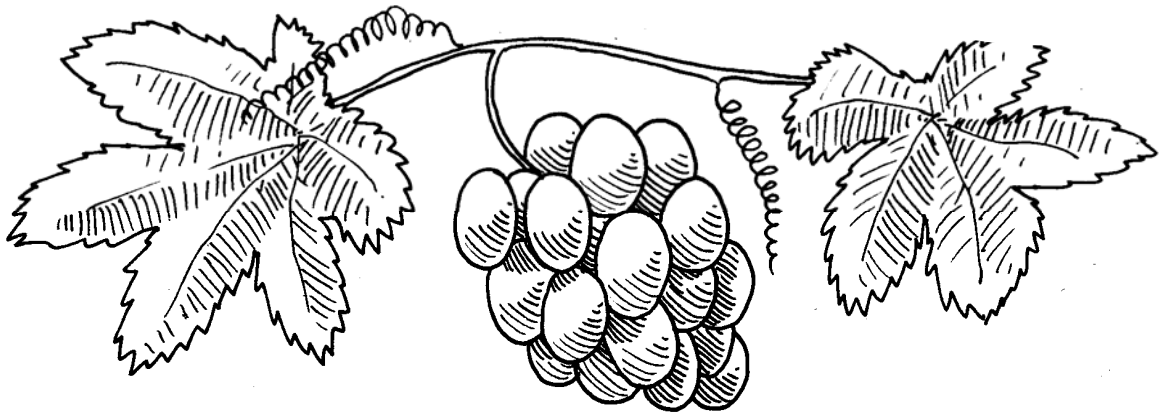
BOREE PRIE HA-ADAMA



Wanneer zeggen we deze beracha?

☺ Leer deze twee berachot uit je hoofd en vraag om je berachot-kaart!





Dit is een druivenplant. Een druivenplant wordt ook wel wijnstok genoemd.
Het is een struik waar druiven aan groeien.

Met druiven kun je veel doen:

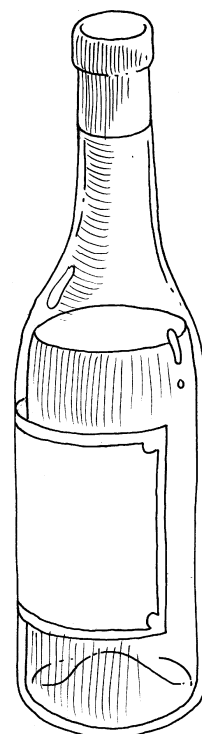
1. Je kunt ze zó eten.
2. Je kunt ze ook gedroogd eten. Dan heten ze _____.
3. Je kunt ze uitpersen, dan krijg je sap.

Van het sap kunnen drie verschillende soorten drank gemaakt worden.

☺ Weet jij welke drie soorten dat zijn?
Vul de ontbrekende letters in:

1. D □ □ □ □ □ □ □ P
2. W □ □ N
3. C H □ □ □ □ G N E

☺ Drank waar druiven in zitten moet altijd
כָּשֵׁר (kosjer) zijn. Maak deze fles af,
en schrijf op het etiket wat er in zit,
en dat het כָּשֵׁר is.



Drank die gemaakt is van **druiven**, zoals druivensap, wijn en champagne heeft een speciale beracha:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא פְּרֵי הַגֶּפֶן

Baroech Atta Adonaj, Elloheenoe mèlech ha-olam, boree prie hagáfen

*Dank U wel Eeuwige onze God, Koning van de Wereld,
die de vruchten die aan de wijnstok groeien gemaakt heeft*



בּוֹרֵא פְּרֵי הַגֶּפֶן

Let op:

Eet je druiven of rozijnen? Dan is de beracha:

boree prie ha-eets

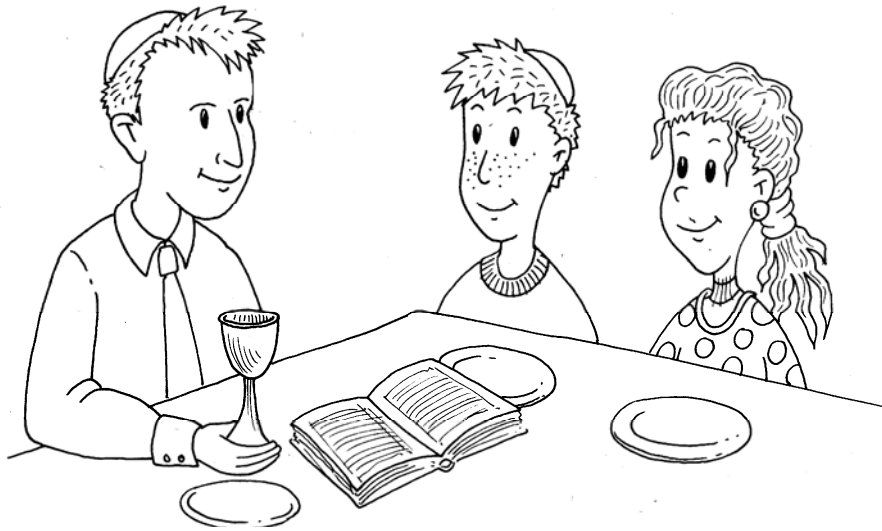


Drink je druivensap, wijn of champagne? Dan is de בְּרָכָה

boree prie ha-gafen



☺ Kijk goed naar het plaatje en beantwoord de vragen:



1) Wat is de vader van Baroech en Bracha aan het doen?

2) Welke beracha zegt hij? Kleur het goede antwoord:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא פְּרִי...

הָאָדָמָה
ha-adama

הַגָּפֶן
hagafen

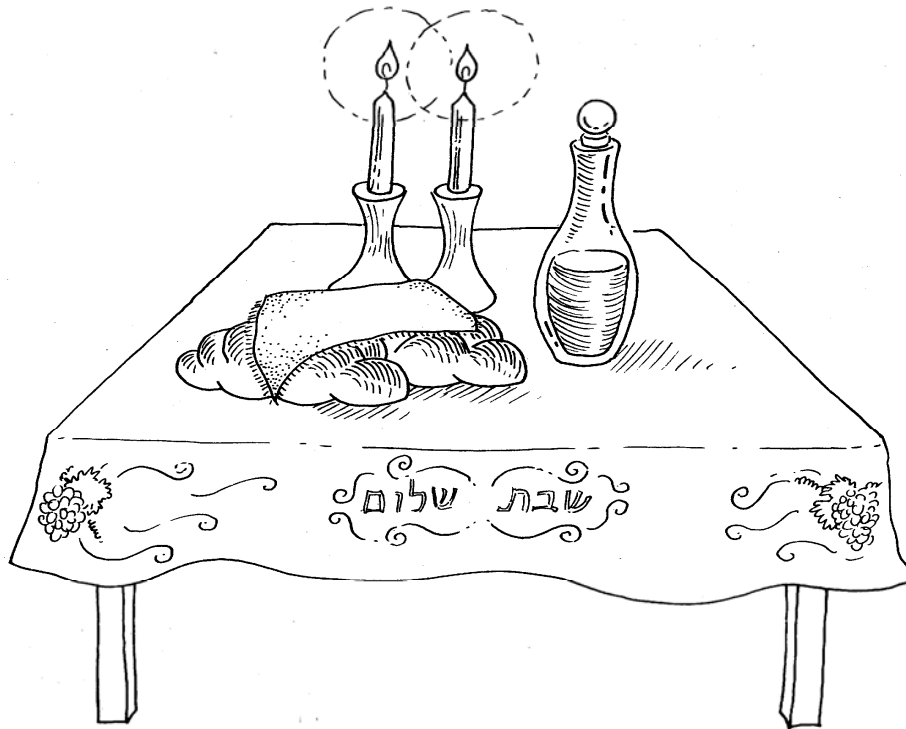
הָעֵץ
ha-eets

3) Wanneer maken we kiddoesj ?

_____ en _____



☺ Teken deze kiddoesj-
beker na op de tafel



☺ Kijk goed naar het plaatje, en beantwoord de vragen:

Waaraan kun je zien dat het geen **Pesach** is?

ANTWOORD _____.

Waaraan kun je zien dat het geen **Jom Kippoer** is?

ANTWOORD _____.

Waaraan kun je zien dat het geen **Rosj Hasjana** is?

ANTWOORD _____.

☺ Kleur alle kiddoesjbekers die in deze tekening verstopt zijn.



Hoeveel heb je er gevonden? _____

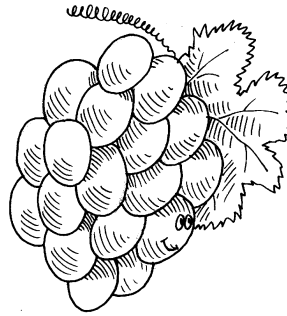
☺ Vul de goede beracha in. Kies uit:

בּוֹרֵא פְּרֵי הַגָּפֶן
BOREE PRIE HAGAFEN

בּוֹרֵא פְּרֵי הָעֵץ
BOREE PRIE HA-EETS

De beracha voor **druiven** is:

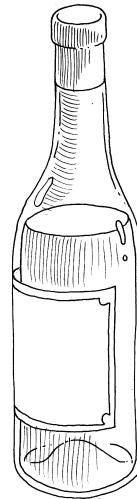
De beracha voor **druivensap** is:



De beracha voor **rozijnen** is:

De beracha voor **wijn** is:

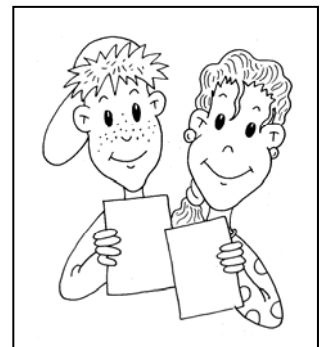
De beracha voor **champagne** is:



Je hebt weer een nieuwe beracha geleerd:

Baroech Atta Adonaj, Elloheenoë Mèlech Ha-olam,
BOREE PRIE HAGAFEN

☺ Leer deze beracha uit je hoofd
en vraag om je berachot-kaart!



Je kent nu al drie berachot. Let op, want we gaan weer een nieuwe בְּרָכָה leren!
Wanneer je iets eet dat gemaakt is van *graan* (zoals tarwe of rogge) maar het is **géén brood of matze**, dan zeg je:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא מִיְּנֵי מִזּוֹנוֹת

Baroech Atta Adonaj, Elloheenoë mèlech ha olam, boree mienee mezonot

*Dank U wel Eeuwige onze God, Koning van de Wereld,
die de verschillende soorten voedsel van granen gemaakt heeft*



בּוֹרֵא מִיְּנֵי מִזּוֹנוֹת

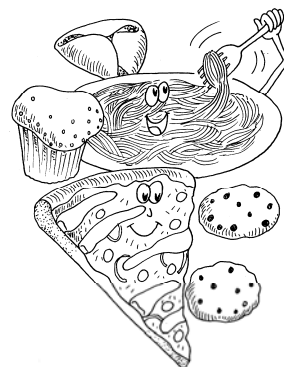
☺ Schrijf drie dingen op, waarvan de beracha is:

boree minee mezonot

1) _____

2) _____

3) _____



- ☺ Neem een **bruine** viltstift. Begin bij het stuk taart, en volg de lijn totdat je bij de goede beracha komt. Kleur die בִּרְכָה ☐ bruin.
- Pak daarna een **gele** viltstift. Doe hetzelfde met de appel.
- Kleur de beracha voor de appel geel.
- Neem daarna een **groene** viltstift. Doe hetzelfde met de watermeloen.
- Kleur de beracha die bij de watermeloen hoort groen.
- Pak tenslotte een **rode** viltstift, en doe hetzelfde met het druivensap.
- Kleur de beracha die bij druivensap hoort rood.



Soms heeft eten een heel andere beracha dan je zou verwachten.
Hier zie je twee voorbeelden:

1. RIJST

Rijstkorrels kun je malen (je krijgt dan rijstemeel) of poffen. Rijst is eigenlijk helemaal geen graan, maar een soort gras!

Toch is de beracha voor een rijstwafel:

boree minee mezonot

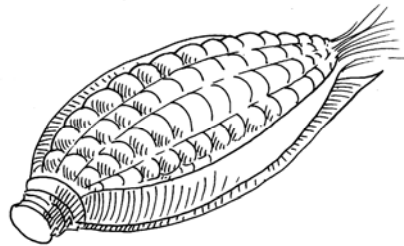
2. MAIS

Mais kun je malen (maismeel)

of poffen (popcorn).

Net als rijst is mais geen graan,

maar een grassoort.



Dit is de בִּרְכָּה voor iets dat van mais gemaakt is:

boree prie ha-adama

☺ Geef zelf ook een voorbeeld van iets dat een andere beracha heeft dan je zou verwachten.

MIJN VOORBEELD

Je denkt dat de beracha is:

Maar de goede בִּרְכָּה is

Omdat _____



In het vak zie je allerlei soorten eten. Je ziet ook vier berachot . Schrijf naast iedere beracha het eten dat er bij hoort:

* worteltje * mandarijn * boterkoek * perzik * champagne * kiddoesjwijn * *
spaghetti * komkommer * chocoladetaart * kersen * paprika * druivensap*

בּוֹרֵא פְּרֵי הָאָדָמָה

Boree prie ha-adama

1. _____
2. _____
3. _____



בּוֹרֵא פְּרֵי הָעֵץ

Boree prie ha-eets

1. _____
2. _____
3. _____

בּוֹרֵא מִיְּנֵי מְזֻנוֹת

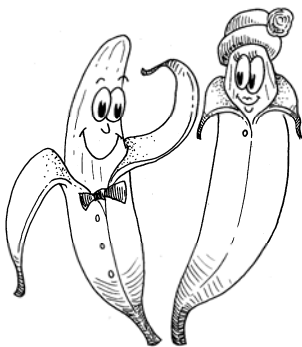
Boree minee mezonot

1. _____
2. _____
3. _____

בּוֹרֵא פְּרֵי הַגֶּפֶן

Boree prie haafen

1. _____
2. _____
3. _____



Hoi! Wij bananen houden wel van een geintje! En we hebben ook nog een paar andere vrienden meegebracht. Weet je welke beracha bij ons hoort, en welke bij onze vrienden? Schrijf die dan in het vak. Je kunt kiezen uit de berachot onderaan de bladzijde. Enne... je laat je toch niet door ons foppen hè?

BANAAN

Boree _____

RIJSTWAFEL

Boree _____

AVOCADO

Boree _____

POPCORN

Boree _____

DRUIVEN

Boree _____

APPELTAART

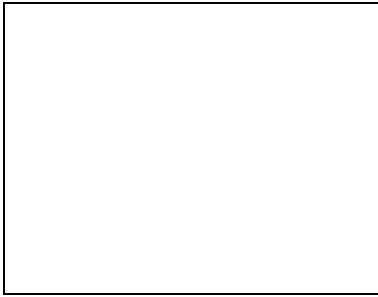
Boree _____



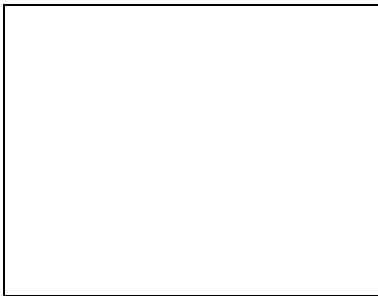
Kies uit deze berachot:

*** prie ha-ets * prie ha-adama * prie hagafen * minee mezonot ***

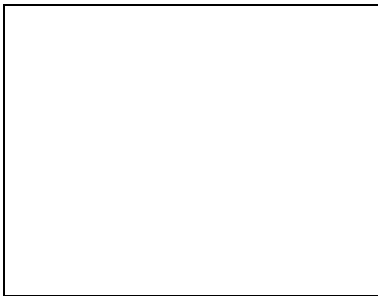
☺ Teken in de vakjes iets wat bij de beracha hoort. Schrijf er bij wat het is:



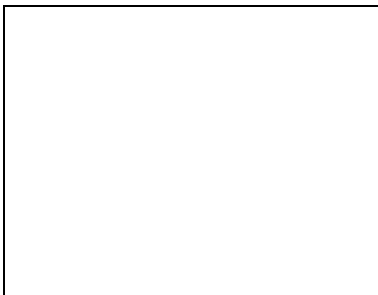
BOREE PRIE HA-EETS



BOREE PRIE HA-ADAMA



BOREE PRIE HA-GAFEN



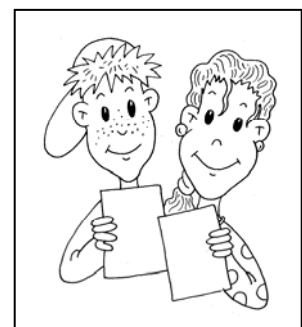
BOREE MINEE MEZONOT

Je hebt weer een nieuwe beracha geleerd:

Baroech Atta Adonaj, Elloheenoë Mèlech Ha-olam,

BOREE MINEE MEZONOT

☺ Leer deze בְּרָכָה uit je hoofd
en vraag om je berachot-kaart!

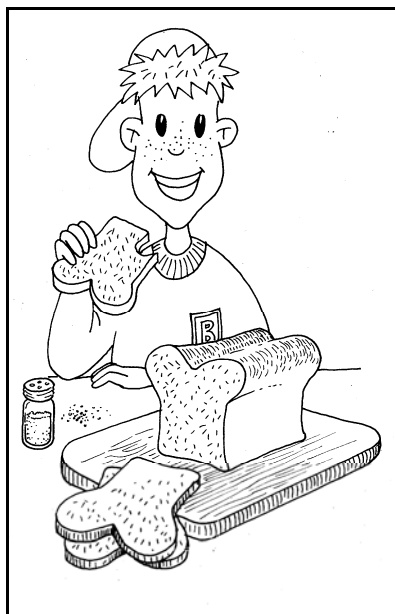


Je kent nu al vier berachot. Let op, hier komt weer een nieuwe בְּרָכָה.
Wanneer je **brood of matze**, eet, dan zeg je:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם הַמוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ

Baroech Atta Adonaj, Elloheenoe mèlech ha olam, ha-motsie lèchem min ha-arets

*Dank U wel Eeuwige onze God, Koning van de Wereld,
die brood uit de aarde laat voortkomen*



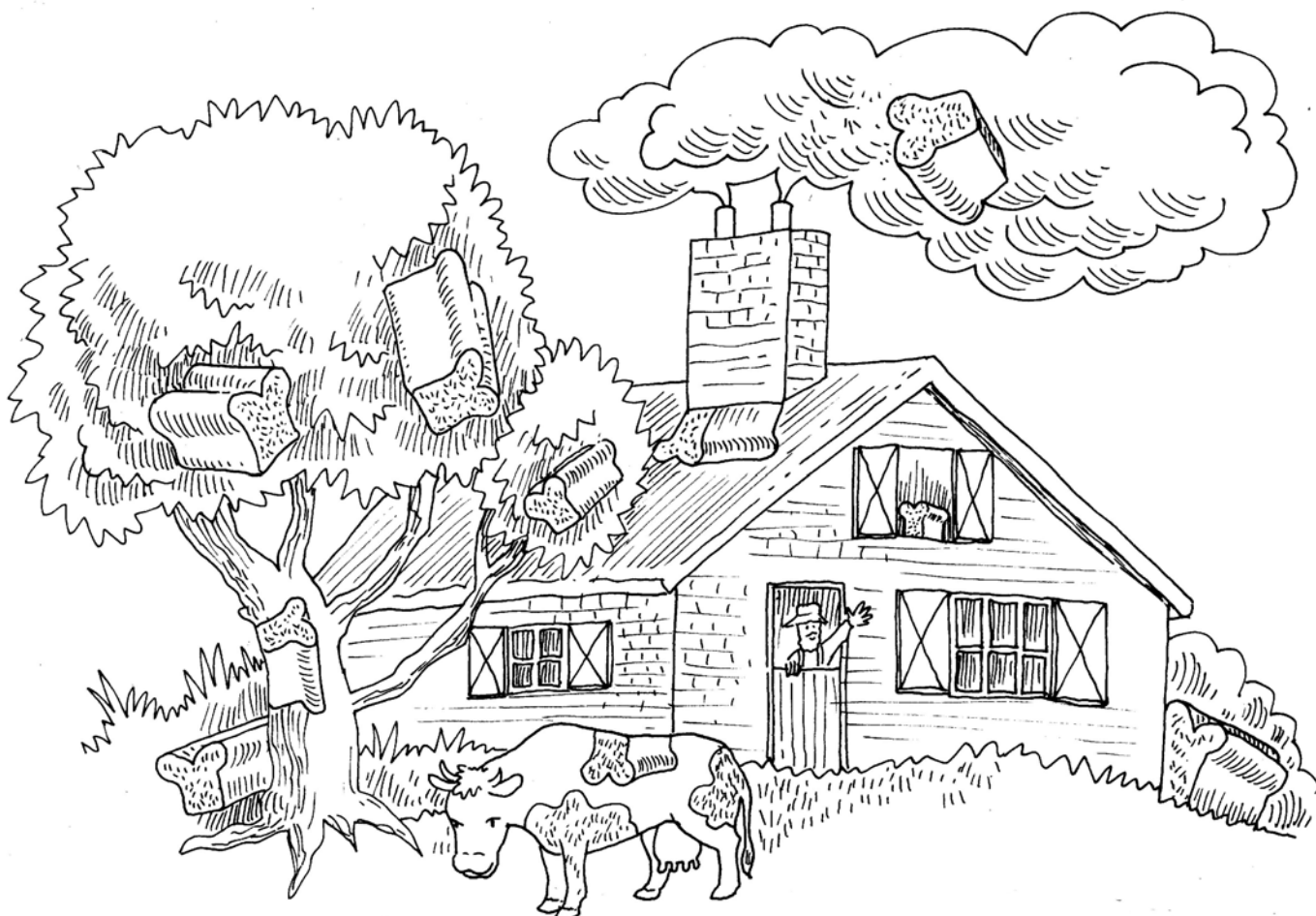
הַמוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ

Er zijn dus twee berachot die je zegt voordat je iets eet dat van meel gemaakt of gebakken is.

Ha-motsie lèchem min ha-arets is een speciale beracha die we alleen zeggen wanneer we iets eten dat gebakken is met voornamelijk meel en water. Bijvoorbeeld challe, stokbrood, pita of matze. Voordat je er van eet, zeg je eerst de beracha en daarna dip je het brood in een beetje zout.

Maar als er eieren, rozijnen, melk of iets anders aan toevoegd zijn (bijvoorbeeld krentenbrood of cake) dan is de בְּרָכָה meestal **boree minee mezonot**.

☺ In deze tekening zijn tien broden verstopt. Kun je ze allemaal vinden?
Schrijf onderaan waar je de broden hebt gevonden.



Brood 1 **achter de boom**

Brood 6 _____

Brood 2 _____

Brood 7 _____

Brood 3 _____

Brood 8 _____

Brood 4 _____

Brood 9 _____

Brood 5 _____

Brood 10 _____



Vul in: *hamotsie* of *mezonot*:

appeltaart

mezonot

stokbrood

rijstwafel

matze

boterkoek

chocoladecake

challe

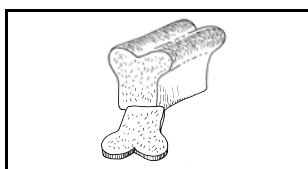
krentenbrood



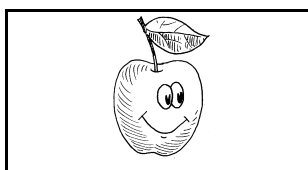
Trek een lijn van ieder plaatje naar de goede בְּרָכָה



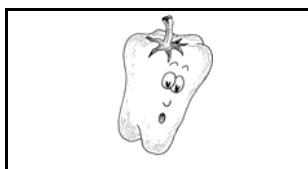
בּוֹרֵא פְּרֵי הָעֵץ



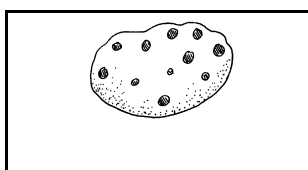
בּוֹרֵא פְּרֵי הָאֲדָמָה



בּוֹרֵא פְּרֵי הַגֶּפֶן



בּוֹרֵא מִיְנֵי מִזְוֵנוֹת

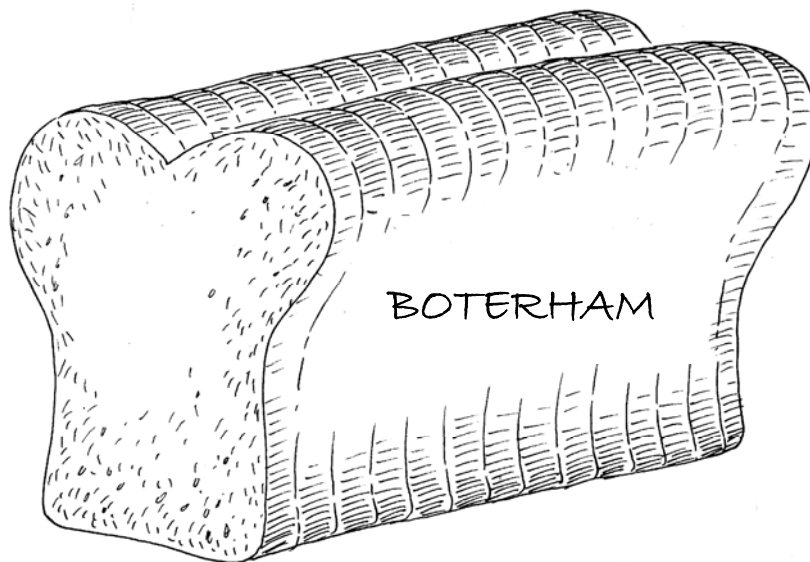


הַמּוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ

Boterhammen eet je iedere dag.

Wat vind jij het lekkerst op je boterham? _____.

Met de letters van het woord *boterham* kun je een heleboel andere woorden maken. Eentje krijg je kado. Hoeveel kun je er zelf vinden?

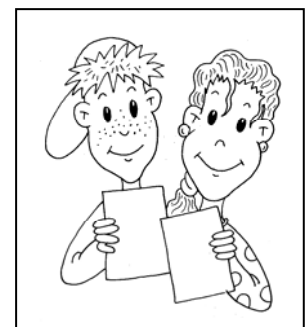


- | | | |
|----------|----------|-----------|
| 1. Tora | 5. _____ | 9. _____ |
| 2. _____ | 6. _____ | 10. _____ |
| 3. _____ | 7. _____ | 11. _____ |
| 4. _____ | 8. _____ | 12. _____ |

Je hebt weer een nieuwe beracha geleerd:

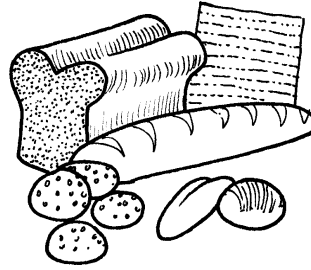
Baroech Atta Adonaj, Elloheenoë Mèlech Ha-olam,
HA-MOTSIE LECHEM MIN HA-ARETS

- ☺ Leer deze בִּרְכָּה uit je hoofd
en vraag om je berachot-kaart!



Wist je dat er ook nog een andere beracha is die bij brood eten hoort?

Deze בִּרְכָה heeft te maken met iets dat je doet voordat je brood eet.



Weet jij wat dat is? _____

Je doet dat niet gewoon onder de kraan, maar met een בְּלִי, (klie), dat is een soort kan met twee oren (maar een glas of beker kan ook). Hieruit giet je water over je handen, het eerst over je rechterhand en daarna over de linker.

Terwijl je je handen afdroogt zeg je deze בִּרְכָה

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוָּנוּ עַל נְטִילַת יָדַיִם

**Baroech Atta Adonaj, Elloheenoë mèlech ha olam, asjer kiddesjanoe be mitswotav
we-tsiwanoe al netielat jadajiem**

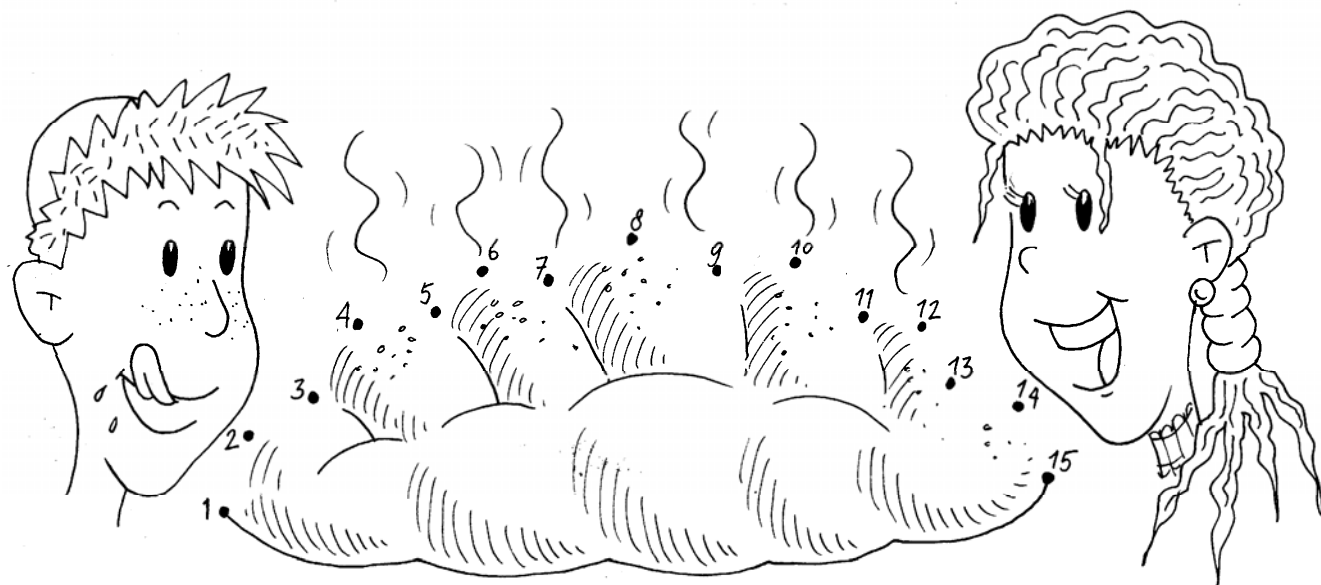
*Dank U wel Eeuwige onze God, Koning van de Wereld,
Die ons met Zijn mitswot een bijzondere taak heeft gegeven
en ons opgedragen heeft om onze handen te overgieten*



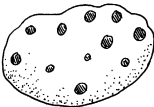
עַל נְטִילַת יָדַיִם

Al netielat jadajiem

Baroech en Bracha hebben iets heel bijzonders gebakken. Kijk maar eens hoe trots ze zijn! Wil jij zien wat het is? Trek dan een lijn van 1 naar 2 en zo verder tot je bij 15 komt.



☺ Welke בִּרְכּוֹת zeg je? Zet een ✓ in de vakjes onder de goede בִּרְכּוֹת

	al nitielat jadajiem		hamotsie	boree minee mezonot
volkorenbrood	☐		☐	☐
chocoladecake	☐		☐	☐
stokbrood	☐		☐	☐
challe	☐		☐	☐
boterkoek	☐		☐	☐
pita	☐		☐	☐
pizza	☐		☐	☐
matze	☐		☐	☐
krentenbrood	☐		☐	☐



Wist je dat **HAMOTSIE LECHEM MIN HA-ARETS** echt een heel bijzondere **בְּרָכָה** is?

1. Voordat je deze beracha zegt, was je eerst je handen en zeg je **AL NETIELAT JADAJIEM**.

2. Als je **לֶחֶם מִן הָאָרֶץ** gezegd hebt (dit wordt ook vaak 'moutse maken' genoemd), dan hoef je verder geen andere berachot meer te zeggen, ook niet wanneer je daarna bijvoorbeeld een vrucht of een koekje eet.



3. Nadat je klaar bent met eten ga je *bensjen*. Dat is ook een **בְּרָכָה**, maar dan een hele lange (eigenlijk zijn het er vier!). Bensjen (in het Ivriet noemen we dat **בְּרַכַּת הַמְּזוּן** (*birkat hamazon*) begint op **שַׁבָּת** (*sjabbat*) en **יום טוב** (*jomtov*) met het zingen van **שִׁיר הַמַּעֲלוֹת** (*sjier ha-ma-alot*).

- ☺ We hebben twee **בְּרָכוֹת** geleerd die te maken hebben met brood eten. Weet je nog wanneer je ze zegt? Maak de Nederlandse zinnen af:

AL NETIELAT JADAJIEM

Deze **בְּרָכָה** zeg je wanneer je _____.

HAMOTSIE LECHEM
MIN HA-ARETS

En deze **בְּרָכָה** zeg je wanneer je _____.

😊 Hieronder zie je allerlei soorten eten. Je ziet ook vijf berachot. Schrijf naast iedere בִּרְכָּה het eten dat er bij hoort.

Kies uit: **ananas, pasta, avocado, banaan, brood, bramen, challes, champagne, chocoladecake, druiven, boterkoek, druivensap, matzes, meloen, wijn.**

BOREE PRIE HA-GAFEN

1. _____
2. _____
3. _____

BOREE PRIE HA-EETS

1. _____
2. _____
3. _____

BOREE PRIE HA-ADAMA

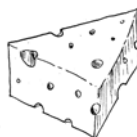
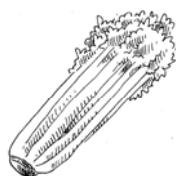
1. _____
2. _____
3. _____

BOREE MINEE MEZONOT

1. _____
2. _____
3. _____

HAMOTSIE LECHEM MIN
HA-ARETS

1. _____
2. _____
3. _____



- ☺ Hier zie je drie berachot die bij brood eten horen. Bij iedere beracha staat een letter. Je ziet ook drie plaatjes. Bij ieder plaatje hoort een beracha. Schrijf de letters die voor de berachot staan bij het plaatje waar ze bij horen:

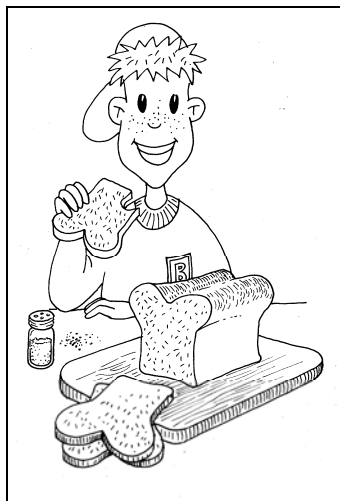
A הַמוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ
HAMOTSIE LECHEM MIN HA-ARETS

B עַל נִטְיַלַּת יְדָיִם
AL NETIELAT JADAJIEM

C בִּרְכַּת הַמָּזוֹן
BIRKAT HAMAZON (BENSJEN)



Letter: ____



Letter: _____

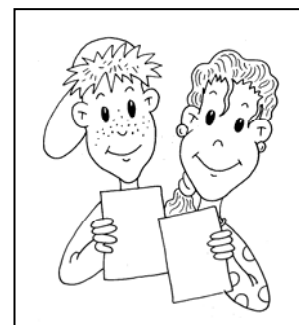


Letter: _____

Je hebt nu deze בִּרְכָה geleerd:

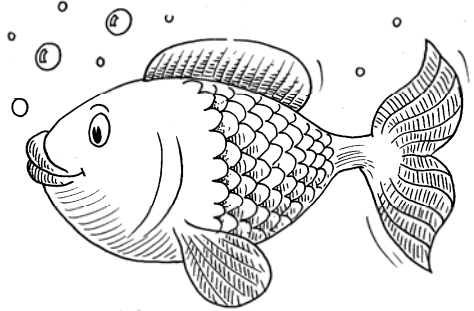
Baroech Atta Adonaj, Elloheenoe Mèlech Ha-olam,
Asjer kiddlesjanoe be-mitswotaw wetsiewanoe
AL NETIELAT JADAJIEM

- ☺ Leer deze בִּרְכָה uit je hoofd
en vraag om je berachot-kaart!



Je hebt nu al veel verschillende **בְּרָכוֹת** geleerd: voor vruchten en groenten die aan bomen of in de aarde groeien, voor drank die van druiven is gemaakt en voor brood, gebak of andere dingen die voor een groot deel uit meel bestaan. Maar er is een **בְּרָכָה** die je nog niet kent.

- ☺ Voordat je vis eet zeg je ook een beracha maar welke zou dat zijn?
Deze vis gaat je een paar vragen stellen.
Het antwoord is steeds een beracha.
Kies uit deze woorden:



MEZONOT

HA-EETS

HA-ADAMA

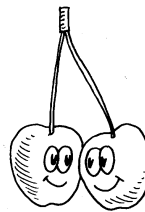
HAMOTSIE

HAGAFEN

- 1) De beracha die je zegt voordat je iets eet heeft te maken hoe of waar het eten groeit. Wij vissen groeien natuurlijk niet aan een boom!

De **בְּרָכָה** voor vis is dus **niet**:

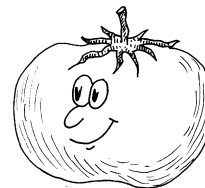
BOREE PRIE _____



- 2) Wij vissen eten wel plantjes, maar ze groeien er zelf niet aan.

De beracha voor vis is dus ook **niet**:

BOREE PRIE _____

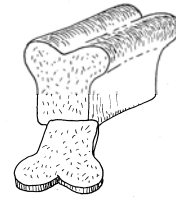


- ☺ Ga verder op de volgende bladzijde!

- 3) Vissen eten soms brood, maar een echte vis is niet van brood-deeg gemaakt.

De beracha voor vis is dus **niet**:

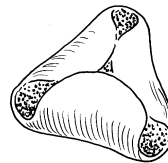
_____ LECHEM MIN HA-ARETS



- 4) Een vis is ook geen soort koekje, pasta, of iets anders waar meel in zit.

De beracha voor vis is dus ook **niet**:

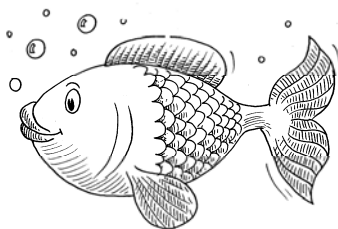
BOREE MINEE _____



- 5) En tenslotte... vissen zijn ook niet met druivensap gemaakt.

De beracha voor vis is dus ook **niet**:

BOREE PRIE _____



☺ Moeilijk hè? Nu weet je nog steeds niet welke בְּרָכָה je zegt wanneer je vis eet.
Let op, hier komt-ie!

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁהַכֹּל נִהְיָ בְּדַבְּרוֹ

Baroech Atta Adonaj, Elloheenoe mèlech ha-olam, sjè-hakol nie-jee bidvaro

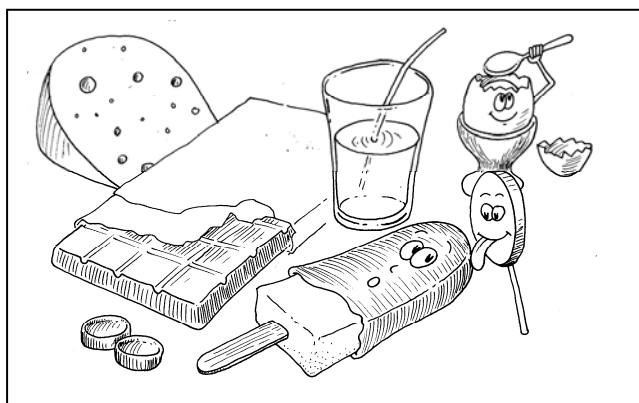
*Dank U wel Eeuwige onze God, Koning van de Wereld,
door wiens woord alles ontstaan is*

Sjè-hakol nie-jee bidvaro is een heel bijzondere beracha want je zegt hem niet alleen voor vis, maar ook voor alle andere dingen waar de overige berachot niet bij passen.



שְׁהַכּוֹל נִיֵּי־יֵה בִּדְבָרוֹ

SJÈHAKOL NIE-JEE BIDVARO



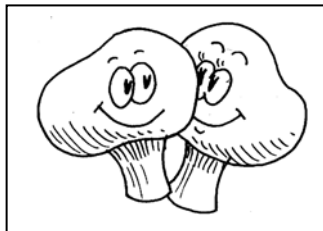
Op dit plaatje zie je allerlei soorten voedsel. Maar er is één ding, dat voor allemaal hetzelfde is.

Weet jij wat?

☺ **Let op:**

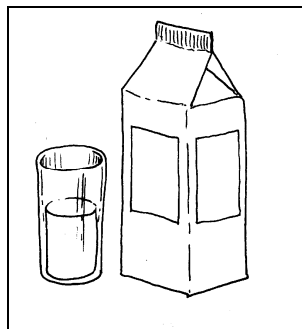
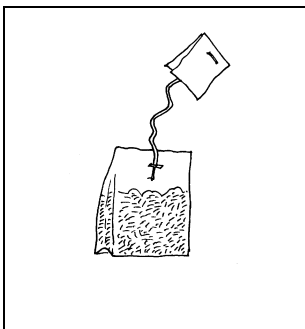
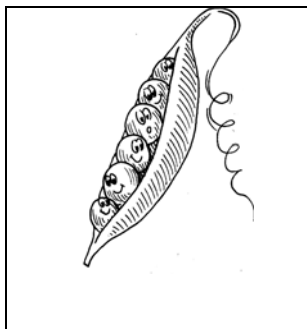
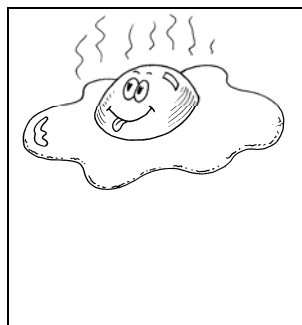
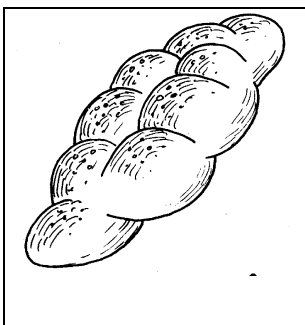
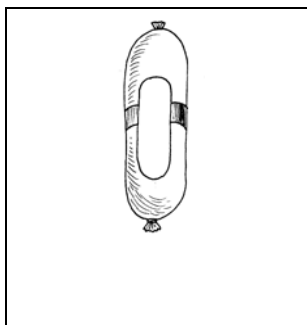
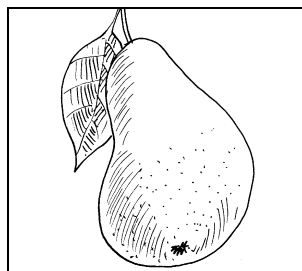
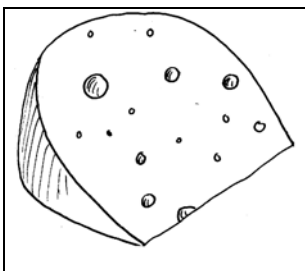
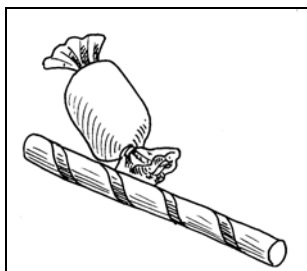
Paddestoelen, zoals champignons en oesterzwammen groeien wel in de aarde, maar het zijn geen echte planten. Het zijn schimmels.

De בְּרָכָה voor een paddestoel is:

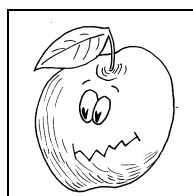
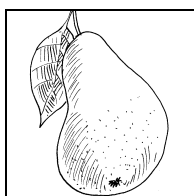
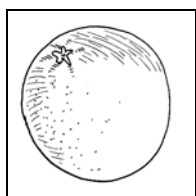
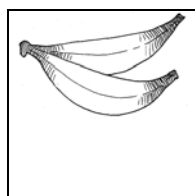


שֶׁחֶל נְהִיָּה בְּדַבָּרוֹ

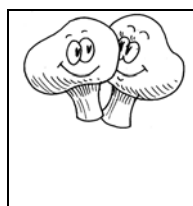
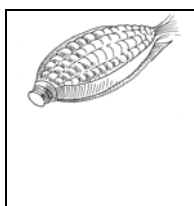
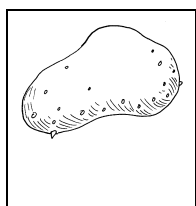
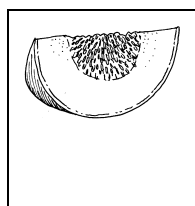
☺ *Kleur alleen de plaatjes met dezelfde בְּרָכָה als een paddestoel, dus:*
SJEHAKOL NIE-JEE BIDVARO



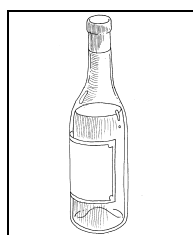
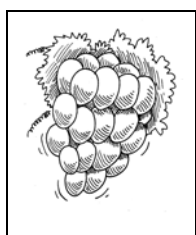
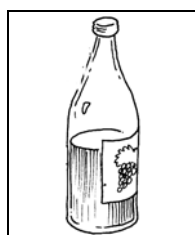
☺ Hieronder zie je vier rijtjes. Naast ieder rijtje staat een beracha.
 Een van de dingen in ieder rijtje is verkeerd.
 Daar hoort een andere beracha bij. Streep dat plaatje door.



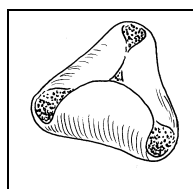
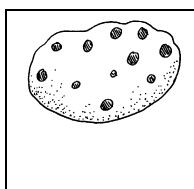
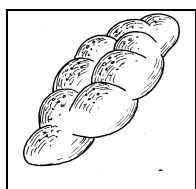
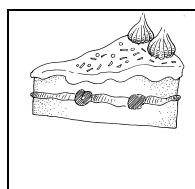
BOREE בּוֹרֵא
 PRIE פְּרִי
 HA-EETS הָעֵץ



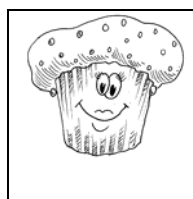
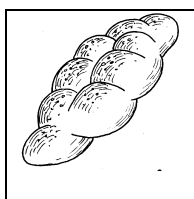
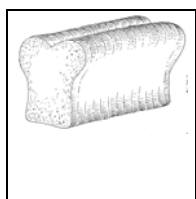
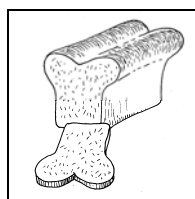
BOREE בּוֹרֵא
 PRIE פְּרִי
 HA-ADAMA הָאֲדָמָה



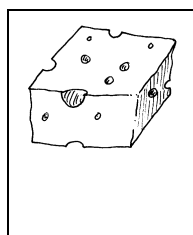
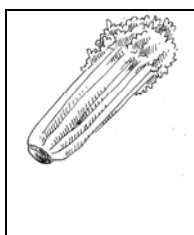
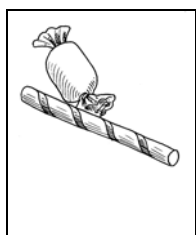
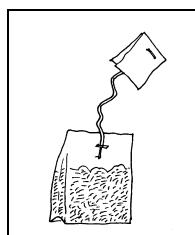
BOREE בּוֹרֵא
 PRIE פְּרִי
 HAGAFEN הַגֶּפֶן



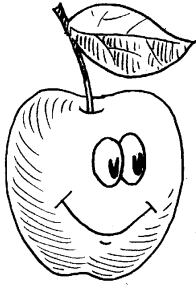
BOREE בּוֹרֵא
 MINEE מִינֵי
 MEZONOT מִזְוֹנוֹת



HAMOTSIE הַמוֹצִיָּא
 LECHEM לֶחֶם
 מִן הָאָרֶץ
 MIN HA-ARETS



SJEHAKOL שְׁהַכֹּל
 NIE-JEE נִהְיָה
 BIDVARO בְּדִבְרוֹ



Let goed op want we gaan nog iets nieuws leren over *sjehakol nie-jee bidvaro*.

Je weet vast nog wel welke **בְּרָכָה** je zegt als je bijvoorbeeld een appel of een sinaasappel eet:



Maar wanneer je een vrucht, uitperst en alleen het sap drinkt, zeg je **נְהִיָּה בְּדִבְרוֹ שֶׁהַכֹּל**

Dus: de **בְּרָכָה** voor *appelsap* is:

Soms kun je een vrucht niet zomaar uitpersen, bijvoorbeeld een pruim of een tomaat. Je moet hem eerst koken. De beracha is dan niet SJEHAKOL NIE-JEE BIDVARO **נְהִיָּה בְּדִבְרוֹ שֶׁהַכֹּל**, maar de "gewone" **בְּרָכָה** voor die vrucht, dus voor tomatensap is dat **פְּרִי הָאָדָמָה בּוֹרֵא** BOREE PRIE HA-ADAMA.

☺ Vul de naam van de goede **בְּרָכָה** in. Kies uit:

SJEHAKOL שֶׁהַכֹּל	HA-ADAMA הָאָדָמָה	HA-EETS הָעֵץ	HAGAFEN הַגֶּפֶן
-----------------------	-----------------------	------------------	---------------------

De **בְּרָכָה** voor *sinaasappelsap* is: _____

De **בְּרָכָה** voor *tomatensap* is: _____

De **בְּרָכָה** voor *mangosap* is: _____

De **בְּרָכָה** voor *pruimensap* is: _____

De **בְּרָכָה** voor *druivensap* is: _____

De **בְּרָכָה** voor *komkommersap* is: _____

De **בְּרָכָה** voor *appelsap* is: _____

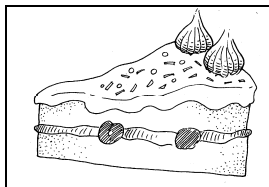
☺ Schrijf onder ieder plaatje de naam van de בְּרָכָה die er bij hoort. Kies uit:

שֶׁהַכֹּל
SJEHAKOL

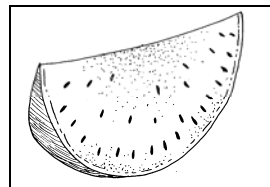
מִזְוֵנוֹת
MEZONOT

הָאָדָמָה
HA-ADAMA

הָעֵץ
HA-EETS

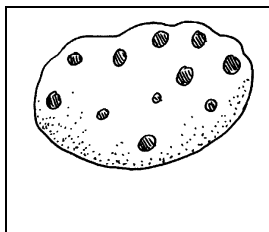


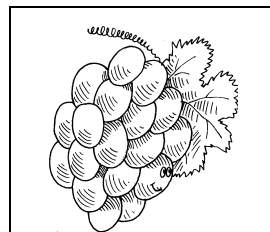


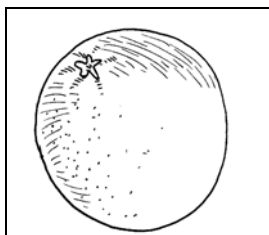


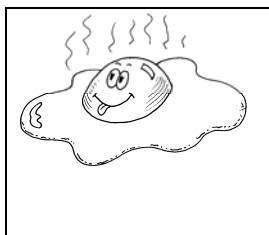
הָאָדָמָה

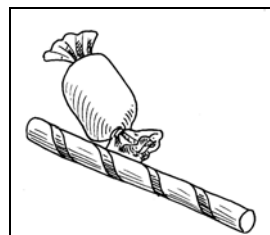




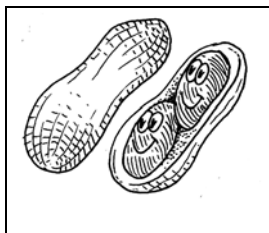


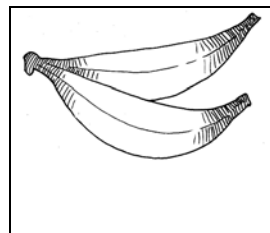










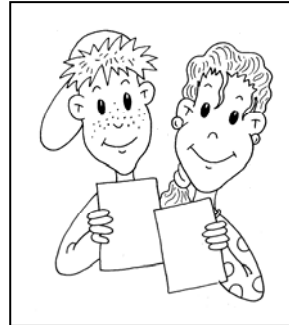


Je hebt weer een nieuwe בְּרָכָה geleerd:

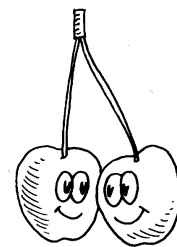
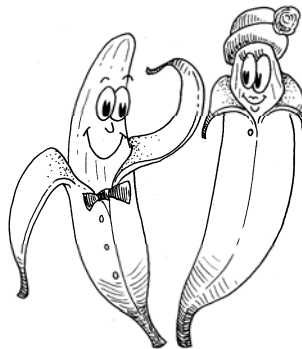
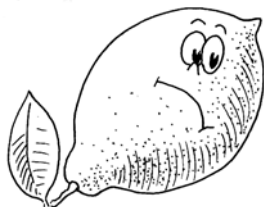
Baroech Atta Adonaj, Elloheenoë Mèlech Ha-olam,

SJE-HAKOL NIE-JEE BIDVARO

- ☺ Leer deze בְּרָכָה uit je hoofd
en vraag om je berachot-kaart!



Je kent nu alle בְּרָכוֹת die je zegt
voordat je iets eet!!!



Degene van wie je joodse les krijgt heeft een
speciale Berachot-toets voor je.
Als je daarvoor een voldoende haalt, dan krijg
je van JELED een leuke verrassing.

Mail je antwoorden naar henny@nik.nl

